

บทที่ 8

การศึกษาวิเคราะห์ คุณสมบัติของผู้เรียน

เรียบเรียงโดย :
พศ.ดร.สุราษฎร์ พรหมจันทร์
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
UJW.

1. ความจำเป็นที่ต้องศึกษาคุณสมบัติ ของผู้ที่จะเข้าเรียน

แม้ว่าหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นจะได้รับการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลและจัดสร้างอย่างเป็นระบบโดยรอบคอบแล้วก็ตาม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นหลักสูตรที่ใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มทุกระดับได้เสมอไป เพราะผู้เรียน แต่ละวัย แต่ละระดับ หรือแม้ ในแต่ละสถานที่ มีพื้นฐานประสบการณ์ในการเรียน การแสดงออกที่แตกต่างกัน ฉะนั้นหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นก็ จะต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน และระบุให้เด่นชัดว่า ตามรายละเอียดของหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นนั้น ใช้กับผู้เรียนที่มีคุณสมบัติอย่างไร

คำว่า "ผู้เรียน" (Target Population หรือ Target Learner) ในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่จะเป็นผู้เรียนในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นนั่นเอง

2. คุณสมบัติของผู้เรียนที่ต้องศึกษา

การที่ผู้เรียนจะศึกษาหลักสูตรรายวิชาหนึ่งวิชาใดให้ได้ผลดีนั้น ประเด็นที่สำคัญส่วนหนึ่งก็คือ (1) ตัวผู้เรียนเองจะต้องมีพื้นฐานที่จำเป็นอย่างเพียงพอมาก่อน และ (2) ขณะที่ศึกษาในหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ การจัดการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย กล่าวคือ

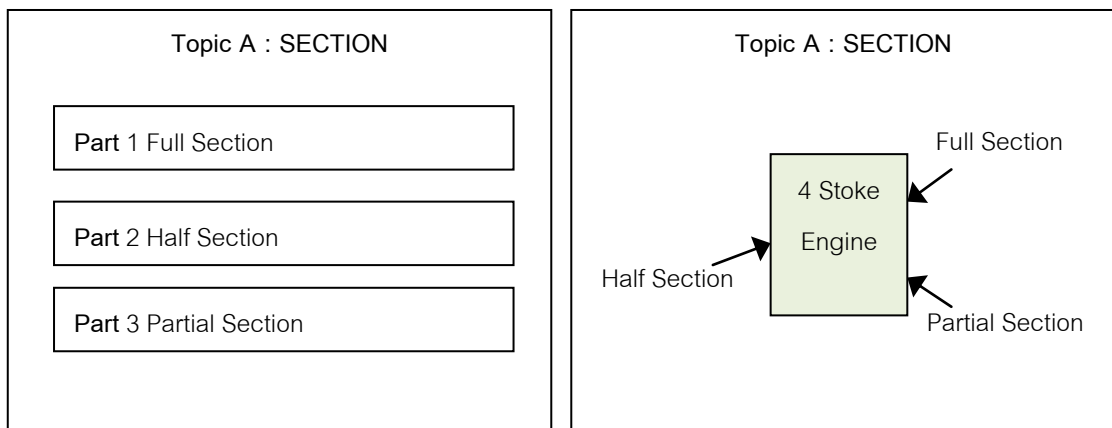
ในส่วนที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น ตัวผู้เรียนจะต้องมีความรู้ /ทักษะมาอย่างเพียงพอ โดยจะได้มาจากหลักสูตรรายวิชาอื่น ๆ ที่เรียนมาก่อนหน้านี้ ซึ่งในการพัฒนา หลักสูตรรายวิชา ได้วิเคราะห์มาแล้วในเรื่อง Related Program Analysis อันเป็นการศึกษาพื้นฐานความรู้/ทักษะก่อนหน้าที่ผู้เรียนจะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้น

ส่วนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพการรับรู้การเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น แท้ที่จริงก็คือ การวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อันได้แก่ (1) การจัดโครงสร้างของบทเรียน (2) การเลือกวิธีจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ (3) การพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนานั้นเอง

1. การจัดโครงสร้างของบทเรียน (Lesson Structure)

การวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลมาจัดโครงสร้างของบทเรียนนั้น เป็นการสำรวจข้อมูลเพื่อศึกษาดูว่า ควรจะจัดบทเรียนเช่นไรจึงจะสอดคล้องกับความต้องการ เรียนรู้ของผู้เรียนส่วนใหญ่ที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนา ทั้งนี้เพราะว่าผู้เรียนต่างกลุ่มต่างระดับมีลักษณะในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

(1) สำหรับผู้เรียนบางกลุ่ม จะเรียนรู้ได้ง่ายจากการแยกย่อยเนื้อหาออกเป็น ส่วน ๆ แต่ทว่าบางกลุ่ม เรียนรู้ได้ดีในลักษณะรวม ๆ หรือเป็นการบูรณาการ มากกว่าที่จะแยกย่อยเนื้อหาออกเป็น ส่วน ๆ ดังรูปที่ 8-1

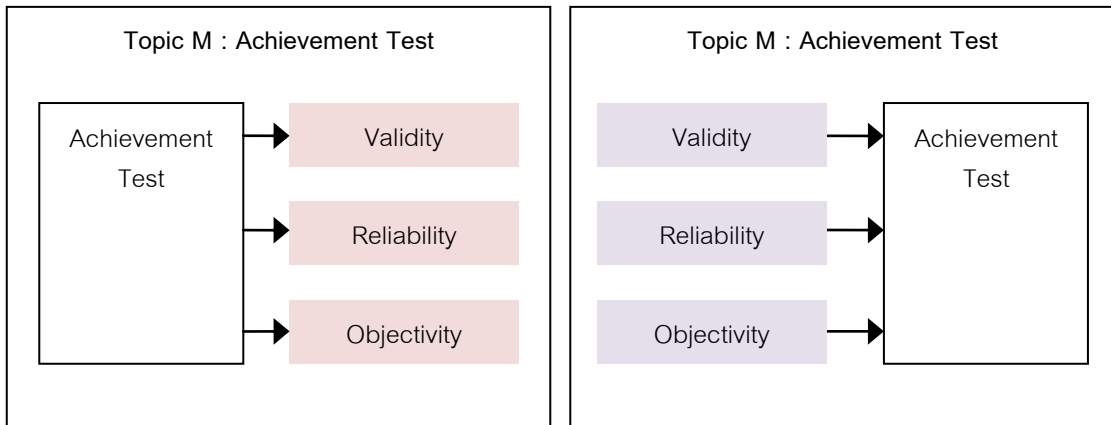

เนื้อหาแยกย่อยเป็นส่วน ๆ (Fragmented Parts)

บูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน (Integrated Whole)

รูปที่ 8-1 โครงสร้างแบบ Fragmented Part และ Integrated Whole

(2) สำหรับผู้เรียนบางกลุ่มสนใจที่จะเรียนในส่วนต่าง ๆ ของหัวข้อเรื่อง ในลักษณะเป็นการวิเคราะห์ คือ แยกย่อย หัวข้อเรื่องหลักออกเป็น ส่วนประกอบย่อย ๆ พิจารณาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน แต่ทว่าผู้เรียนบางกลุ่มจะเรียนรู้ได้ดีในลักษณะของการสังเคราะห์ คือ เรียนรู้จากเนื้อหาส่วนย่อยที่ประกอบกันเป็นหัวข้อเรื่องหรือข้อสรุปหลัก ดังรูปที่ 8-2

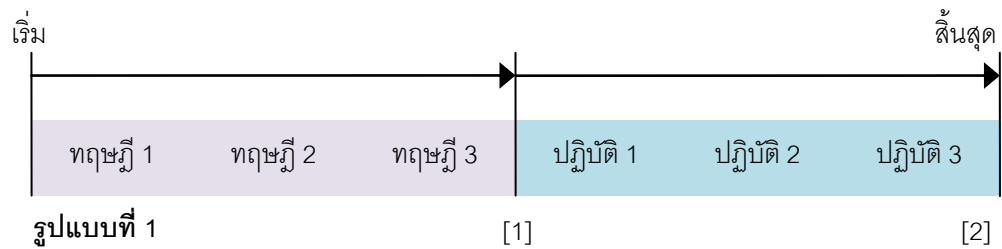

[1] การเรียนรู้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

[2] การเรียนรู้ โดยวิธีการสังเคราะห์เนื้อหา

รูปที่ 8-2 ลักษณะการเรียนรู้โดยการ [1] วิเคราะห์เนื้อหา และ [2] สังเคราะห์เนื้อหา

(3) ผู้เรียนบางกลุ่มอาจสนใจที่จะเรียนเนื้อหาทางทฤษฎีให้สมบูรณ์ ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานเพื่อฝึกทักษะ แต่ทว่าผู้เรียนบางกลุ่มอาจสนใจที่จะเรียนเนื้อหาทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติก็เป็นได้ ดังรูปที่ 8-3

รูปที่ 8-3 รูปแบบการเรียนทฤษฎีก่อนปฏิบัติ (กรณี 1) และเรียนทฤษฎีควบคู่ปฏิบัติ (กรณี 2)

2. การเลือกวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (Methods)

วิธีการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม แต่ละระดับ ย่อมไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ ก็เพราะว่าประสบการณ์เดิมหรือประสบการณ์ซึ่งเคยมีของผู้เรียนแตกต่างกัน ไป เช่น (1) ผู้เรียนระดับสูงมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองได้ อาจจะมีการจัดการเรียน การสอนในลักษณะศึกษาด้วยตนเองเป็นรายบุคคล หรือ (2) ผู้เรียนซึ่งชอบคิดกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นก็อาจจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการอภิปราย หรือ (3) หากเป็นผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบตนเองน้อย ก็อาจต้องมีการให้คำปรึกษาแนะนำและควบคุมโดยใกล้ชิด เป็นต้น

3. การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน (Media)

การให้เนื้อหา อาจต้องใช้สื่อในการเรียนการสอนเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาได้ง่ายขึ้นรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เรียน ในแต่ละวัยแต่ละระดับ ต้องการสื่อที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งมีข้อที่น่าสังเกตที่ว่าผู้เรียนที่เรียน ในระดับสูง สามารถเรียนรู้เนื้อหาจากสื่อที่ค่อนข้างจะเป็นนามธรรมได้ดีกว่าผู้เรียนระดับต่ำ การเลือกใช้สื่อในการเรียนการสอน สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนา ก็ควรจะศึกษาสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่า (1) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากสื่อ ประเภทใด (2) ผู้เรียนรับรู้เนื้อหาจากสื่อใดได้รวดเร็ว และ (3) สื่อประเภทใดที่เป็นที่สนใจของผู้เรียน

3. แนวทางการรวบรวมข้อมูล

คุณสมบัติของพัริเรียน

การรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียน เพื่อที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตรรายวิชาที่ทำการพัฒนานั้น อาจทำได้หลายวิธีเป็นต้นว่า

1. จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน (Interviews)

วิธีการ ก็คือ เขียนรายการสิ่งที่ ต้องการจะรวบรวมไว้ ในลักษณะแบบสอบถาม มีช่องว่างไว้ Check ความคิดเห็นจากผู้เรียน และเว้นที่เอาไว้เขียนความเห็นอื่น ๆ อันอาจมีเพิ่มเติมจากผู้เรียน ซึ่งเป็นตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นผู้ที่จะเข้ามาเรียนในรายวิชา ที่พัฒนาหรือจากผู้ที่เคยเรียนมาแล้วบางส่วนก็ได้

2. จากการสังเกตการณ์ (Observations)

วิธีสังเกตการณ์ ก็คือ การเฝ้ามองพฤติกรรมที่เป็นจริงของผู้เรียนในขณะที่การเรียนการสอน ดำเนินอยู่ การเก็บรวบรวมข้อมูลก็จะต้องมีแบบสังเกตการณ์ว่าจะดูอะไรอย่างไร กลุ่มผู้เรียนที่จะเฝ้าสังเกตการณ์ ได้แก่ ผู้ที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาอยู่ หรือ ผู้ที่เรียนในรายวิชานี้ อยู่ก่อนแล้วก็ได้

3. จากการสอบถามครูผู้สอน (Teachers)

วิธีการอาจทำได้ 2 อย่าง ก็คือ อาจเป็นไปได้ในรูปแบบการสัมภาษณ์ครูผู้ที่เคยสอนนักเรียนกลุ่มที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนา หรืออาจเขียนข้อความคำถามในลักษณะแบบสอบถามให้ครูผู้ที่เคยสอนผู้เรียนกลุ่มนั้นตอบก็ได้ แต่ทว่าวิธีการอันแรกโดยการสัมภาษณ์อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนมากกว่าวิธีที่สอง

4. จากตัวผู้พัฒนาเอง (Instructor)

หากผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชา เคยได้สอนผู้เรียนกลุ่มที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่กำลังพัฒนามาก่อน ก็จะได้ข้อมูลที่ค่อนข้างจะชัดเจนมากในทุก ๆ ด้าน เพราะได้สัมผัสกับผู้เรียนมาโดยตรงอยู่แล้ว

4. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คุณสมบัตินักเรียน

ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้เรียนที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนานั้น อาจทำได้หลายวิธี แต่สิ่งสำคัญอันหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีใด ก็คือ จุดหรือประเด็นที่ต้องการทราบจะต้องเขียนระบุเอาไว้อย่าง ชัดเจนดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

รายการข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติ ของผู้เรียนที่จะเข้าศึกษาในหลักสูตรรายวิชา Benchwork Practice 2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สจพ.

TARGET POPULATION ANALYSIS

รายวิชา : Benchwork Practice 2

ที่	รายการ	ลักษณะที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล			
			A	B	C	D
1	Lesson Structure					
	1.1 Target population prefer a fragmented part or an integrated whole.	Fragmented Part	x		x	
	1.2 Target population prefer a synthetic or an analytic sequence.	Synthetic Seq.			x	

รายวิชา : Benchwork Practice 2 (ต่อ)

ที่	รายการ	ลักษณะที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล			
			A	B	C	D
1	Lesson Structure					
	1.3 Target population prefer theory fully before practice, or theory through practice.	Case: 2			x	
	1.4 etc.					
2	Methods					
	2.1 Target population prefer to study in group or individual	Group		x	x	
	2.2 Target population tent to study in an active or passive recipients	Active		x	x	
	2.3 Target population need supervision and control or unsupervision	Sup & Control			x	
	2.4 etc.					
3	Media					
	3.1 Visual or Aural learners	Aural Learner		x	x	
	3.2 Target population prefer to study information through spoken or written word.	Spoken Word	x			
	3.3 Target population preferred to study information through inanimate media or an instructor	An Instructor	x		x	
	3.4 etc.					

แหล่งข้อมูล :

A = สัมภาษณ์ผู้เรียน (Interviews)

B = สังเกตการณ์พฤติกรรม (Observation)

C = ครูผู้ที่เคยสอน (Teachers)

D = ประสบการณ์ผู้พัฒนาที่เคยสอน (Instructor)

5. สรุปการเรียนรู้

การศึกษาคูณสมบัติของผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นมีจุดประสงค์หลักที่สำคัญอยู่ 2 อย่างคือ (1) เพื่อตรวจดูพื้นฐานความรู้/ทักษะของผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนและ (2) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลบางอย่างเป็นตัวประกอบในการตัดสินใจจัดโครงสร้างของบทเรียน วิธีสอนและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน

การศึกษาคูณสมบัติตามจุดประสงค์อันแรกอาจพิจารณาจากการวิเคราะห์โปรแกรมที่สัมพันธ์กัน (Related Program) ก็ได้ ส่วนการรวบรวมข้อมูลตามจุดประสงค์ข้อที่สองนั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน ครูผู้สอน การสังเกตการณ์หรือโดยประสบการณ์ของผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเอง ซึ่งเคยมีในการเรียนการสอนกับกลุ่มผู้เรียนดังกล่าวก็ได้

6. คำถามท้ายบท

1. คูณสมบัติผู้เรียน (Target Population) ตามความหมายในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา หมายถึงอะไร จงอธิบายโดยละเอียด
2. การศึกษาคูณสมบัติของผู้เรียนมีจุดประสงค์ที่สำคัญอย่างไรบ้าง จงอธิบายแยกประเด็นให้ชัดเจน
3. การรวบรวมข้อมูลคูณสมบัติของผู้เรียน ที่จะเข้ามาศึกษาในหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้น มีแหล่งและวิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร

7. เอกสารอ้างอิง

1. สุชาติ ศิริสุขไพบุลย์, **การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา**, กรุงเทพมหานคร ; โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ, 2520.
2. Romiszowski, A.J. **Designing Instructional Systems**, New York; Nichols Publishing, 1981.